
Antecknat

I samhället är vi fångade, men i buren är vi fria Om kampsporten MMA, killar och ”kickar”

AV MAGNUS STENIUS

Kom igen, nu kör vi, drick lite vatten, sen klättrar vi på varandra. Kom ihåg, ge max nu och söla inte, nu ökar vi pulsen och tempo på full gas och tar ut det sista vi har i blodet och köttet.¹

Så kan det låta under ett typiskt träningspass i Renyi Umeås budolokaler. Det luktar svett när jag går nerför trapporna vid Västra Esplanaden till gymmet. Här tränas cirka femton kampsportare för att träna i kampsporten ”mixed martial arts” (MMA).

Utpumpad sitter jag och vilar i pausen tillsammans med Eli, en av mina träningskamrater, som blivit en nyckelinformant under mitt fältarbete det senaste året. Under tre år har jag bedrivit deltagande observation bland kampsportare genom att använda min egen kropp som ett verktyg för att inifrån lära mig hur MMA fungerar. Den norske etnologen Geir Øygarden (2000), som skrivit en avhandling om boxare, kallar detta arbetssätt för ”fullkontaktsociologi”.

Genom att närma mig mina träningskamrater kroppsligt inkännande har jag utarbetat min fältarbetsmetodologi, en ”autofenomenologisk etnografi” (Stenius 2012:85). Att bedriva den här sortens forskning innebär att försöka komma bort från förutfattade idéer om våld och maskulinitet i relation till MMA. I stället utsätter jag min egen kropp för MMA och får därigenom direkt kunskap om kampsporten (Stenius 2012, se också Chang 2008 och Meleney & Young 2005).

I min avhandling undersöker jag hur våld och maskulinitet formeras inom MMA-sporten. För mig som etnolog har fältarbetet varit en fysiskt ansträngande upptäcktsresa med syftet att förstå hur utövarna ser på och utövar kroppsligt våld i den här kampsportskulturen. Detta våld, den fysiska kollisionen mellan två kombattanter, skildrar jag utifrån utövarnas egna upplevelser och erfarenheter, som de har förmedlat till mig genom ord och kroppsspråk.

VAD INNEBÄR MMA?

Detta är en sport som väcker starka känslor, både av uppskattning och ogillande. Inte minst har den mött kritik och massivt motstånd från medicinskt håll. Detta har gjort det svårt att som kulturforskare undersöka MMA på ett förutsättningslöst sätt. Strävan att förstå sporten kan på sina håll tolkas som att man tar de våldsamma sidorna av den i försvar. Men MMA är faktiskt mer än bara våld.

”Att vara MMA-fighter är att konsumera kroppar”, säger Eli under ett träningspass. Varje tisdag kommer han hit till Renyis gym för att ”kaka och bli käkad och dela mandomen och gemenskapen tillsammans”. I pauserna sitter vi och samtalar om våld, disciplin och elitidrott. Eli är 32 år, professionell fighter och har kontrakt med UFC (Ultimate Fighting Organisation) i USA, där han tjänar cirka 8000 dollar per match. Dessutom tillkommer 50000 dollar i bonus, för bästa performance. Eli har vunnit en

bonus och kunde därmed fortsätta träna professionellt på heltid.

Eli är inne på sitt sjunde år som kampsportare. Han förstår dem som kritiserar MMA för att vara brutal, men tror att det handlar om okunskap. ”Vi slår inte ihjäl varandra.” Tvärtom menar han är det en idrott som är full av respekt och ödmjukhet. ”Sporten går faktiskt ut på ett ’samtycke’, där vi kör med rent spel.” Denna idé kring ”rent spel” betonar kraftmätningen mellan unga män, där både sinnelaget och den atletiska kroppen ska disciplineras genom hård träning.

I sin mest utpräglade form är MMA en hårt regelstyrd integrering av kroppsliga upplevelser kämpar mellan. Man tävlar under överinseende av domare i en åttasidig bur, oktagonen, och utan hjälm. Reglerna är tydliga. De innefattar att man får strypa sin motståndare i ”submission choke holds”. Vidare får man vrida varandras armar och ben ur led. Det är också tillåtet att använda slag, sparkar och knän samt armbågar. Det man inte får göra är att slå varandra i bakhuvudet, knäa en motståndare som ligger ner, slå mot genitalierna, peta i ögonen, dra i håret eller ta tag i kroppsspöppningar.

En stor del av matcherna består av brottnig. Ibland liknas MMA vid ett parti schack, ”det är som att försöka sätta motståndaren i

matt”, säger Tor Troeng som är en av Sveriges mest kända UFC-fighters. ”Man försöker hitta en taktik, en strategi och sina positioner för att identifiera motståndarens svaghet. Visst, det kan se obehagligt ut, men det är egentligen en bild som inte stämmer med verkligheten.”

Före varje match undersöks varje fighter av en läkare och vägs för att placeras in i rätt viktclass. Eli talar om invägningsprocessen som en central funktion inom sporten, ”det gör att vi alla tillsammans tar ansvar för vår idrott”. Dessutom måste MMA-förbundet i Sverige godkänna var och en av de tävlande innan de går in i buren.

FRÅN DÖDSGALA TILL IDROTTSGALA

MMA fick sitt genombrott 1993 genom organisationen UFC i delstaten Colorado, USA. Där arrangerades en turnering av den brasilianske familjen Gracie. Rorion Gracie, huvudtränaren, ville bevisa att hans kampsportstekniker (*Brasilian Jiu-jitsu*) dominerade över alla andra former av mänskligt kroppsförsvaret. Där fanns en sumobrottrare, en kickboxare, en street-fighter och så Roycie Gracie, som var totalt överlägsen och chockade alla genom att med till synes enkla medel låsa fast och brotta ner sina kombattanter och där efter strypa ut dem. Den nya

sporten MMA var född. Det speciella med den kan sägas vara att den mixar olika kampsportsstilar från hela världen.

MMA, som i Sverige länge var en okänd kampsport och från början gick under den japanska termen ”shoot” (dyka) blev på kort tid ökad, efter att kvällstidningarna i mitten på 2000-talet rapporterade om ”dödsgalor” i Solnahallen (se *Expressen* 27 september 2004). På senare tid har detta dramatiska synsätt nyanserats och *Expressen* har numera en egen MMA-avdelning på sportsidorna, där man regelbundet rapporterar från matcher och galor världen över. Sporten växer. I nästan varje stad i Sverige existerar det nu MMA-klubbar, som tillhör Svenska Budo och Kampsportsförbundet och därmed också Svenska Riksidrottsförbundet.

Det största genomslaget för MMA-sporten kom för två år sedan i samband med att UFC-fightern Alexander ”The Mauler” (stridsyxan) Gustafsson gick en match i Globen 2012. Arenan blev helt utsold på bara några timmar och under kvällen den 14 april kämpade The Mauler mot brasilianaren Thiago Silva. Det blev succé med vinst och kännedomen om MMA spred sig via sportsidorna. Nu uteblev ramaskrina i medierna.

I årets idrotts gala intervjuades Alexander Gustafsson av programledaren för SVT i direktsändning där

man inför alla gäster på storbildskärmar visade upp delar av hans titelmatch mot amerikanen Jon Jones. Det blev tydligt att Alexander Gustafsson, i likhet med andra elitidrottsmän i Sverige, framhölls som en förebild för unga idrottsutövare. MMA-sporten fick komma in i firummet, från att tidigare bara existerat i undagömda hallar och källarskrymlen.

VARFÖR MMA?

En fråga jag ställt under avhandlingsarbetet är varför många unga män ägnar sig åt denna krävande sport. Ett svar är att den ger dem något som de inte får någon annanstans. Till skillnad från i samhället utanför buren som med lagar, regler och tabun förbjuder människor att använda våld, erbjuder MMA ett utrymme där utövarna tillåts "spöa skiten" ur varandra under ordnade former. Våldet inom MMA kan visserligen te sig okontrollerat, men i själva verket är sporten omgärdad av en välstrukturerad säkerhetsapparat. Den utövas i ett slags panoptikon-system, som gör att minsta avvikelse från reglerna och överenskommelserna bestraffas (jfr Stenius 2014).

I ett av våra samtal säger Eli att han "älskar MMA", den får honom att känna att han lever intensivt i en annars monoton tillvaro.

Det är samma visa, plugga, festa, vecka ut vecka in.

MMA har fått mig att ventilerar ut mitt inre, jag kan släppa vardagen. I buren är vi fria, ja rena, det är utanför den i samhället man är inlöst.

Jag frågar varför han tror att MMA har fått en sådan genomslagskraft i vår tid.

Killar behöver någonting mer, du vet, det är Sverige, jämställdhetens högborg, ingen vet vad vi vill eller vart vi ska eller vad som förväntas av oss längre, hur man blir man eller växer upp. Det är tack vare sporter som MMA som många män får utlopp för sina aggressioner och kan bli av med sina inre demoner.

Eli är förstas inte ensam om den här föreställningen om killar som "naturligt" aggressiva och i behov av att kanalisera inre demoner. Den kan ses som ett sätt att legitimera mäns "okontrollerade behov" av att få ut sina fysiska kraf-

ter utanför kroppen (jfr Sund 2007). Här utgör MMA en kulturell arena där denna form av maskulinitet är tillåten och även hyllas.

Det finns också en viktig emotionell dimension i kampsporten. Att kämpa i en bur tillsammans på lika villkor, med en domare på plats inför en publik och i en idrottshall, skapar en kraftfull upplevelse – som att gå på en rockkonsert (Stenius 2011:89). Det är en extremt både fysisk och känslomässig kick och uppvisning av konsten att hantera smärta som publiken får ta del av.

I kontrast till de våldsamma holmgångarna i buren och den upphetsade stämningen under matcherna kan man konstatera att MMA-sporten ändå är en relativt säker miljö för sina deltagare. I mitt fältarbete har jag kunnat observera hur kampsportarna skapar en kultur där våld tillämpas under mycket

Magnus Stenius (överst) ses här träna grappling (brasiliansk brottning) med en av sina deltagare i studien. Foto: Ivan Minjic.

kontrollerade former i en strikt reglerad miljö, där disciplinerade och vältränade utövare visar upp sina kroppsliga förmågor i oktagonen.

NOT

¹ Renyi kampsportsklubb.

REFERENSER

- Chang, V. Heewon, 2008. *Auto-ethnography as Method: Raising Cultural Consciousness of Self and Others*. Eastern University: Left Coast Press Inc.
- Meleney, Anne, & Young, Donna, J., 2005. *Auto-ethnographies: The Anthropology of Academic Practices*. Peterborough: Ontario Broadview Press.
- Øygarden, Geir, 2000. *Den Brukne nesens estetikk*. Uppsala: Sociologiska institutionen.
- Stenius, Magnus, 2011. "Actors of violence: Staging the arena in Mixed Martial Arts", i *Nordic Theatre Studies* 23(1) 86–97. Nordic Theatre Scholars.
- Stenius, Magnus, 2012. "Kroppens inre och yttre visar HUR, Autofenomenologisk etnografi i mixed martial arts", i Nilsson, Bo & Lundgren, Anna Sofia (red.), *Mitt i metoden: Kulturvetenskapliga reflektioner*. Institutionen för kultur och medievetenskaper, Umeå: Print & Media.
- Stenius, Magnus, 2014. (Forthcoming) "The legacy of pankration: Mixed martial arts and the posthuman revival of a fighting culture", in *Journal of Combat Sports and Martial Arts Science* 13(05) 1–18. International Combat Martial Arts Union Association. ICMAUA.
- Sund, Ann-Helen, 2007. *Sporten, klubben, kroppen – en studie i kampsporten ultimate fighting*. Åbo: Etnologi vid Åbo Akademi.
- www.budokamsport.se
www.dn.se/debatt/rf_maste-tastallning-mot-valdet-1.995608
www.expressen.se
www.rf.se
www.smmaf.se
www.svt.se

SUMMARY

In the Society we are Locked Up but In the Cage we are Free (I samhället är vi fångade men i buren är vi fria)

This article is about the relatively new combat sport mixed martial arts (MMA). The focus is on how the practice emerged and, how it has developed over time. Most of all, however, it is centering on the kinds of attitudes that have been projected onto the sport by non-practitioners. It is based on an ethnographic fieldwork that has been carried out over several years. Yet it is specializing on the conversations that I have had in the gym with one particular informant, who also happens to compete professionally in the UFC. In the article I argue that in MMA a special sort of freedom is produced which allow fighters to act semi independent of outside societal demands.

Keywords: body, ethnography, martial art, MMA, performance studies, sport, violence.

MAGNUS STENIUS är doktorand i etnologi på institutionen för kultur- och medievetenskaper vid Umeå Universitet samt knuten till forskarskolan Umeå centrum för genusstudier (UCGS). Läsåret 2013/2014 är han gästdoktorand samt gästföreläsare vid Duke University, Department of Cultural Anthropology i USA. Hans avhandling rör posthuman maskulinitet, fenomenologi, kroppslig postmaterialitet och autoetnografi i MMA. Våren 2014 erhöll han pedagogiskt pris som bästa utländska föreläsare (Visiting Scholar) inom kategorin grad-students på Duke University i Durham, North Carolina, USA.

Magnus Stenius is a doctoral candidate at Department of Culture and Media Studies at Umeå University and affiliated with the Grad-Research school of Umeå Center for Gender Studies (UCGS). In the fall of 2013 until summer 2014 he is an invited Guest-Scholar at Duke University, Department of Cultural Anthropology in the US. His thesis deals with performance studies, posthuman masculinity, phenomenology, corporal postmateriality and auto-ethnography in MMA.